

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 14

Birinciteşrin 1944

Cilt: III

TEŞRİFATÎ NAIM EFENDİ TARİHİ

[c. III. sayı: 13, sahife: 80 den devam]

Ağa yediyle devir kürki gönderilüb ve dahi vâlide-i muazzama Hazretleri tarafından Serdar-i Ekremlere mahsus kürk irsâli merasim-i dîrîn-i Devlet-i Aliyyeden olmağla Kahveci başıları Ağa yediyle onlar dahi sevb-i sammûr irsâl ve ihsân buyurdılar [1]

Der zikr-i alay-i taklîd-i seyf-i mübârek

Cülûs-i humayunun yedinci mübarek isneyn (6.IV.1789) günü bil-cümle vüzera-yi izâm ve ülemâ-yi a'lâm ve ricâl-i devlet ve erkân-i saltanat ve ocak ağavâtı ve sâiri resm-i kadîm üzere sarây-i hakanîde cem' ve bermuceb-i defter-i teşrîfât alay tertîb olunduktan sonra padişâh-i Skender-tüvân Hazretleri şevket ü ikbâl ve mehabet ü iclâl ile müştâk-i müşâhede-i cemâl-i şahâneleri olan kullarına arz-i didâr ve nice tehî-vâyeleri hisse-mend-i dirhem ü dînâr iderek altmış bir kapısı pîşgâhına gelindikde kanûn-i şerbet-i hoş-güvar ve türbe-i Ebu 'l-Feth sultan Muhammed Han Hazretlerine gelindikde resm-i ziyaret-i mağfîret-medâr icrâ buyurularak Edirne kapısı ve Otakçılar derunundan zikr olunan alay-ı valâ-yi bî-hemtâ ile kasaba-i Eyyuba duhûl ve türbe-i şerife-i hazret-i Hâlid radiy Allahu anhe nûr-i mahz-âsa nüzûl buyurub (bu kelime metinde buyurut şeklidir) esvât-i tilâvet-i Kur'ân-i azîm üş-şan ve zemzeme-i ed'îye-i hayriyye-i icâbet-nişan ve sıyt ü sadâ-yi gülbank-i âmîn-gûyân resîde-i sımah-i ekvân ve hâssaten dest-i fazilet-peyvest-i cenâb-i fetvâ-penâhtyle miyân-i ma'dilet-nişan-i padişah-i cihana seyfi mübârek taklîd ve inzîmam-i duâ-yi icâbet-arâ-yi Nakîb ül-eşrâfî ile hâtime bend-i temhîd kılınub Hassa kasapbaşısı Ağa mubâşeretleriyle zebh olunan niçe yüz kurbanlar ve kuyûdât-i defter-i eslâfdan efzûn in'am ü ihsânlar ile niçe fukarâ ve zuafâ ve hademe-i türbe-i şerife ve sâirleri mazhar-i bezl-i bî-dirîg oldılar Ba'dehu cânib-i bahrden fülke-i felek-semâ-yi hüsrevâne ile avdet ve esnâ-yi râhda müteheyi-i sefer-i humayûn olan kûh-peyker kalyonlardan ve iki cânibden atılan tob-i ra'd-âşûb şenliklerine nazar-endâz-i şevket olarak Yahı köşki ve andan sarây-i dil-küşâ-yi humayûni kudûm-i meyâmin - melzûm-i şahâneleriyle reşk-i makam-i cennet eylediler [2]

Neşr-i evâmir-i celîle-i hutbe-i seniyye-i padişah-i adâlet-destgâh

İşbu bin iki yüz üç senesi mâh-i receb-i şerîfin on birinci (7. IV. 1789) salı günü cülûs-i humayun vâki olmağla fimâ-ba'd hutbe-i şerife

[1] Bu malûmat Cevdet Tarihinde yoktur.

[2] Cevdet Tarihi, c. IV. s. 265.

nâm-i nâmî-i padişah-i cihân ile tezyin buyurulması hususunu hâvi evâmîr-i aliyyet üş-şân ısdâr ve emek-darân-i Devlet-i Aliyye mübaşeretleriyle memâlik-i mahrûse-i şehriyârîye neşr ü tisyâr kıldı

İhrâc-i donanma-yi humayûn

Mâh-i şa'bân ül-muazzamın on dördüncü bazar (10.V.1789) günü saati nehârî bir saat elli dakika mürûrunda donanma-yı humayûnun savb-i maksûda hareketleri karâr-dâde-i zamîr-i padişâh-i kişver-gîr olmağla yevm-i mezbûrda Yalı köşkünü teşrif ve merasim-i dîrîn üzere cenâb-i fetvâpenahî ve Kaimmakam Paşa ve Kapudan Paşa kürkler ilbâsiyle taltif olunub azîm tob (top) şenlikleri ve alâ-yı bihemtâ ile mukabele-i humayûndan mürûr ve Dolmabahçe'de Tersane Emîni tarafından ziyafet ve hadem-i donanmaya biemaihîm ilbas-i hil'at olundu [1]

Vürûd-i üsera-yı Moskolı ez-canib-i ordu-yi humayûn

Ordu-yi humayûndan üç nefer Moskolı esirleri gelüb birisi polkoink (polkovnik olacak) ta'bir olunur mu'teber zâbitlerden olmağla vaz'-i zindan olundılar

Tertib-i ceza-yi Hacı Selim bâ ukubet-i şedîde

Sinfn-i vâfireden beru çâr-bâliş-nişfn-i mesned-i izz ü ikbal ve müstağrak-ı mâl ü menâl ü câh ü celâl olan Nazif Ahmed Efendi ile pederi Hacı Selim -nâm fûrûmâyelerin Devlet-i Aliyyeye istilâları derece-i şirkete resîde olub şerr ü mazarratlarından âlem mutazarrır ve cevr ü sitemlerinden dünyâ mütekeddir olduğundan mâadâ merkum Hacı Selim ile oğlunun ve dâire ve iyâllerinin yedi sekiz yüz kiseden müteceviz îrad-i muayyeneleri cem' olmuş iken ve her birinin matbahdan mükemmel ta'yinatları ve darbhâne-i Âmireden küllî mâhiyeleri ve nemâ-dâr kitâbetleri ve mahsuldâr ve cesm ziametleri mevcûd iken kanaat itmeyüb manasib-i sâmiye-i devlet kendülere ve müntesib olanlara mahsûs gibi olub sâhib-i sadr olanlar re'y ü rizâlarından hâric bir maslâhat görmekte âciz ve def'-i mazarratları ile sarf-i evkat itmekden umûr-i ammeyi idarede kâsır idiler Mutasarrıf oldukları mukataâtı bir alay mürtekeb kimesneler dairelerine intisâb için zi'fi mertebelerine iltizâm idüb fukarâ-yi raiyyet mübtelâ-yi derd-i bî-devâ ve cenâb-i Hakka havâle ile iktifâ iderlerdi Ahır ül-emr iltihâb-i âteş-i âh ü enîn-i mazlumân zebâne-keş-i evc-i âsmân olub şehriyâr-i ma'dilet-şîâr hazretleri dahi meğer her ahvallerine ve belki âhâd-i nâşın vakıf olmadığı cürm ü hiyânetlerine mü-

[1] Cevdet Tarihi, c IV, s. 260.

be-mû vakıf ve icrâsı bâbında vakt-i mukaddere mütevakkıf imişler Binâanaleyh mâh-i şa'bânül-muazzamın on dördüncü (10.V.1789) günü Karadeniz donanmasını resm üzere ihrac itdirdikten sonra irtesi esneyn günü tebdilen tersâne-i âmireye varub nişîmengâh-i sultânî olan kebîr kalyona suûd ve mehâlbet-i şahane ile kuûd buyrulub Tersane Emîni Hacı Selimi getürün deyü fermân buyurdılar Merhum dahi bîm-i cân ile oldığı mahal-den çıkub gelürken nazar-gâh-i sultanîye geldikde müterakkib-i emr ü fermân olan cellâdlara işaret buyuruldukda heman der-akab iki ellerin kafâsına (arkasına) çevirüb bilâ-emân gerden-i hiyânetine havâle-i tîğ-i siyaset ve sâire ibret kılındıktan sonra Bâb-i Asafîye haber gönderüb sabika Tezkire-i Evvel vekili olan hâcegân-i divân-i humayûndan Kahveci başı zade Ömer Efendiyi Tersane Emîni nasb ü ta'yin buyurdılar [1]

Akd-i meclis-i müşâvere der huzûr-i humayûn

Padişâh-i kâr-âgâh Hazretlerinin tab'-i devletleri daimâ adl ü dâde mâil ve nakd-i vakt-i mülükaneleri tahsil-i esbâb-i asâyîş-i ibâd-ullaha mütemâil olduğundan nîk ü bed-i ahvâl-i âleme kesb-i vukuf itmeleri-yüçün âdet-i seniyye-i salâtîn-i adl-âyin üzere huzûr-i lâmi' ün-nûr-i hürevânelerinde akd-i meclis-i şûrâ olunmasını fermân buyurmalarıyla mah-i şa'ban ül-muazzamın yiğirminci (17.V.1789) günü b'il-fiil Sadreyn-i muhteremeyn ve ma'zul sudûr-i kirâm efendiler ve Sekbanbaşı Ağa ve Defterdar Efendi ve Reis ül-küttâb Efendi ve ümerâ ve ocak ağavatı taraflarına bir gün evvel tezkireler tahrîr olunub irtesi Bâb-i Âlide cem' olacakları ihbar olunmağla yevm-i mezbûrda Şeyh ül-islâm sellemh üs-selâm Efendi ve sudûr-i kirâm ve sâireleri Bâb-i Âlide cem' ve amâde ve salât-i zuhri edâdan sonra Baltacılar kethüdası izn-i humayûna müş'ir haberle vürûd idicek tertîb üzere alay ile Enderûn-i humayûnı azîmet ve Revan odası nâm kasr-i sultanîde akd-i encümen-i meşveret kılındı Şöyle ki Padişâh-i heft-iklîm Hazretlerinin kuûd-i şahânelerine nazaran yemîn-i humayûnda Kaimmakam Paşa ve verâlarında Reis Efendi [2] ve zîrlerinde Sekbanbaşı Ağa ve vâlide-i muazzama Hazretleri Kethüdası Mahmûd Beğ Efendi ve Defterdar Efendi [3] ve sâirleri durub ve cânib-i yesârda Şeyh ul-islâm Efendi ve Reis ül-ülemâ Tevfîk Efendi ve sair sudûr-i kirâm ve ocak ağavatı ve ümerâ ve Defterdar Efendi ve Reis Efendi ve Sekbanbaşı ve henüz ordu-yi humayûndan gelmeleriyle ba'zı

[1] Hacı Selim Ağanın idamı hakkında Cevdet Tarihi, c. IV, s. 269 — 273 te etraflı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden idamının yalnız irtikâbından ileri gelmediği ve bunda hususî ve resmî başka birçok sebeplerin de müessir olduğu anlaşılmaktadır.

[2] Cevdet Tarihi, c. IV s. 290 da Reis vekili Râşid Efendiden bahsedilmektedir.

[3] Aynı sahifede Defterdarın da vekil olduğu bildirilmektedir.

tafsil üzere başka başka emirler tahrir olunub balâları hutût-i humayûn ile tevşih buyurıldı [1]

Sûret-i Emr-i Âlî-şan berayi nizam-ı umûr-i âmme

Anatoli ve Rumilinin orta kol ve yemîn ü yesârlariyle nihâyetlerine varınca (ya kadar) vüzerâ-yi izam ve mîr-i mîran ve mevâli ve kuzât ve nüvvâb ve zabıtân ve şehir kethüdaları ve mütesellimîn ve voyvodaları ve cizyedarân ve mültezimîn ve sâir iş erlerine ve umûmen ahâliye hitaben cihet-i mezâlîmi ve perişâi-i reâyayı beyandan sonra evvelâ vüzerâ ve ümera sık sık azl ü tebdil olunmamak ve sefer-ber olmayanlarından câize-i muayyene-i kadîmeden mâadâ bir akça ve bir habbe alınmamak ve seferber olanlar masârife mübtelâ olmalarıyla câize ve sâir vechile bir şey alınmamak ve lâkin vüzerâ ve mîr-i mîrana ta'yin olunan has-ların ekseri mâlikâneye tebdil olunmuş olmağla ref' ve hâlet-i ûlâsına ircâ' olunmak ve fîmâ-ba'd seferler vaktinde seferiyye ve hengâm-i hazarda hazariyyesiyle ve mansıbları havâssiyle kanâat idüb (bir kelime okunamadı) ve kudûmiyye ve teşrifiyye ve mefrûşât-behâ ve zahîre-behâ ve a'yâniyye ve bunlar emsâli mezâlîm ref' olunmak ve her kazânın a'yânı mukaddem virilen nizâm üzere ahâlinin müntehab ve muhtarları kim ise bâ-huccet-i şer'iyye nasb olunub ve nasbı hususuna vali-i memleket karışmamak ve buyurıldı virmemek ve bir akça almak ve hilâfına cesâret iden vezîr ve mîr-i mîranın bilâ-imhâl hakkından gelinüb sâire ibret kılınmak ve şehir kethüdası nasbına ve intihâb mâddesine kadı ve nâib karışmayub ve bir tarafı iltizam itmeyüb umûmen ahâlinin ittifâklariyle nasb olundukda kadı ve nâib ancak hüccet virüb bir akça harc-i hüccet almamak ve kuzât ve nüvvâbdan her kimin bu nizâma muhâlif hareketi zâhir olur ise hakkından gelmek ve mezbûr dahi kendi nefsiyçün fukara-yi raiyyetden hîn-i tevzi'de bir habbe almamak ve masârif-i sahîha-i memleket her neye bâliğ olur ise ahâlinin ilimleri lâhik olarak sarf olunub ve bu sahîh deftere dahi bir habbe idhâl olunmamak ve kuzât ve nüvvâb harc-i defter ve mahsûl ref' ve bunlar emsâli hilâf-i şer' ü kanun akça almamak ve eğer sirren ve alenen cesâret ider olur ise o makuleler bir vesîle ile cây-i selâmet bulamayub bilâ-imhâl sâire ibret kılınmak ve bundan maâda mezâlîmin bir nev'i dahi mukataât voyvodalarının zulmü olmağla fîmâ-ba'ad kâffe-i mukataât on beş ve yigirmi sene mukaddem ne mikdâr bedel-i iltizâm ile ilzâm olunagelmiş ise fîmâ-ba'd ol mikdâra ilzâm olunub bir akça

[1] Bu emir hakkında Cevdet Tarihi, c. IV, s. 291-292 de «Bazı nizâmât-i cedîde» başlığı altında malûmat verilmiştir.

hususlarda vükufî olan kapucular kethüdası Şemsüddin Beğ ve biraderleri Şehremfî Abdürrahman Beğ dâhil-i meşveret olub tertib üzere yemîn ü yesârda ve mukabele-i humayûnda balka-vari kıyâm olundukda mübârek yed-i müeyyed-i şahâneleriyle cümleye kuûd itmek emr-i humayûn buyurmalarıyla imtisâlen l'il-emr cümlesi kuûd itdiler Fakat mu'tâd üzere Reis ül-küttâb Efendi Kaimmakam Paşanın verâsında kıyam idüb ve Çavuşbaşı Ağa ile bu kulları mukabele-i humayûnda maan kıyâm itmek resm-i kadîm olmağla dest-ber-sîne-i âdâb-i kıyâm olunduktan sonra kasr-i mezbûrun kapuları kapanub dört nefer bi-zabanlardan mâadâya ruhsat-i dühûl virilmeyüb müterakkib-i emr-i humayûn oldılar İşâret-i şâh-i kişver-gîr ile Reis ül-küttâb Efendi durduğı mahalden tâ mukabele-i humayûna gelüb koynundan hulâsa olmuş mevâd tahriratını çıkarub kırâat ve yine yerlerine varub bir mikdâr sükûtdan sonra Padişâh-i âlem Hazretleri cümleden istintak-i hâl itmeleriyle sudûr-i kirâmdan Hamidî zade Mustafa Efendi kırâat olundığı üzere fukarâ-yi raiyyetin pâ-zede-i zulm ü hasâr olduğını ve ordu-yi humayûnun hâl ü keyfiyyâtını ve zahîre ve asker olmadığının ve çend rûz zarfında Kalas kasabasını küffarın tahrîb idüb ve yine avdet eylediğini ve nizâm-i umûr-i devlete tetarruku cümlesini tasdik idüb lâkin bu zikr olunan hâlât efendimizin zamân-i devletlerinde olmadı Bu esnâda Kalas maddesi vukua geldi Bu cümlesinin vakta göre ilâcına teşebbüs olunur Tekrâr be-tekrar akd-i mecâlis-i şûrâ kılınub eyyâm-i devlet-i padişahîde tedbîr olunur deyüb hatm-i kelâm idicek mukabelede vaki el-hâc Nu'man Beğ Devletlü Padişahım bu kulun taşralıyım Hakikat-i halde fukarâ ve zua-fânın hâli şudur ve derece-i nihâyete resîde olmuşlardır deyü envâ-i mezâlimi yegân yegân ta'dâd itdikde Defterdar-i sabık Hakkı Beğ dahi birkaç kelâm îrâd ve mezâlim-i mübayaayı ta'dâd idüb ve ordudan gelenler dahi her biri ta'dâd-i mevâdd-i mezâlim idüb câ-be-câ cenâb-i fetvâpenâhiye ve Kaimmakam Paşaya hitâb-i mülûkâne oldukca cevâblar virülüb ve bir mikdâr dahi askerî hususları müzâkere olundukda Sekbanbaşı kifâyet-i rüşdi mikdârı kelâm deyüb tekrâr sükûte varıldıkda kelâm ül-mülûk mülûk ül-keâm [1] müeddâsını Şevketlü Kudretlü Efendimiz Hazretleri cenâb-i mollâya Efendi kuzât ve nüvvâb hususlarını ve def' ü ref'-i mezâlimleri senden matlûbumdur Bak Paşa vüzera hususlarını ve ref'-i mezâlimlerini senden bilürüm. Bak Sekbaşı (Sekbanbaşı olacak) askerî umûrî ve nefarât tedarüki ve zabt ü rabt hususlarını senden ve umûr-i mriyyeyi Defterdar Efendi senden süâl iderim Kaldı ki cenâb-i Hak derûnumu bilür nefsim için değildir Her kim dîne ve devlete hiyânet ider ise başını keserim ve yerine âdem bulurum Evlâdım

[1] كلام الملوك ملوك الكلام

olsa himâyet itmeme deyi hatm-i kelâm buyurdıklarından sonra mevâd kâğıdını bir kerre dahi kırâat eyle deyi Reis Efendiye fermân buyurdılar Netice-i meâl diğer mecâlis-i şûrâya muhtac olduğu münfehim olmağın Şeyh ül-islâm Efendi menziline tekrâr-be-tekrar akd-i meclis olunub iktizâsı üzere her bir mevâdda râbıta ve nizâm virilmek üzere karâr virilmeğın izn-i humayûn sudûriyle avdet olunub f'ıl-hakika niçe mecâlis dahi akd olunub cem-i erbâb-i şûrânın ittifakiyle karâr-dâde olan keyfiyyât kaleme alınıb Rumili ve Anadolu nihayetlerine varınca cümleye hitâben balâları hutût-i humayûn ile muanven evâmir-i aliyyet üş-şân tahrir ü tasdir (تصدیر) ve taraf taraf Memalik-i Mahrûsaya irsal ü tesyir ve hilâfı vaz' ü hareketden terhîb ü tahzir kılındı [1].

Sûret-i emr-i âli-şân berâ-yi nizâm-i târik-i kuzât ü nüvvâb

Bil-fi'il Rumili kadıaskesi (kazaskeri) ve Reis ül-ülemâ seyyid Yahya Tevfik Efendiye hitâben Memalik-i Mahrûse reâyâsı bir müddetden brü niçe mezâlime giriftâr olmalarıyla men' ü def'ine şürû ve mübâşeret olunmak savâb-dîd-i humuyûnum olmakdan nâşi vüzerâ ve mîr-i mîrân ve a'yân ve voyvada ve mültezimîn ve cizyedarân ve sâirin cihet-i mezalimleri ve men' ü def'i hususları beyân olunarak Rum ili ve Anadoluya hutût-i humayûn ile muanven evâmir-i aliyyet üş-şân neşr ü tisyar olunub ancak kuzât ü nüvvâb makulesinin dahi cihet-i teaddîlerinin def'i ve bir sûret-i haseneye rabt ü tanzimi ehemm olmakdan nâşi fimâba'd arpalıklar ve maişetler iltizâm misillü nâiblere maktûan virilmeyüb emâneten hums ile müteşerri' ve mütedeyyin nâiblere ihâle olunmak ve Anadolu ve Rum ili kuzâtının alil ve ihtiyar ve mâni-i kavisi olduğu âşikâr olanlardan mâadâsının mansıbları nâiblere virilmeyüb kendüleri mansıblarına b'in-nefs azîmet eylemek ve alil ve ihtiyar ve mani-i kavisi âşikâr olanlar zikr olunan nâiblere hums ile emâneten virmek ve müteşerri' olmayan cehele makulesine virmemek ve fimâba'd hizmetkâr ve cehele ve nâ-ehl makulesine ve bilâ-ımtihân kimesneye müceddeden kazâ tevcih olunmamak mikdâr-i zerre zulm ü taaddi olunmayub ve eğer memnû' ve mütenebbih olmazlar ise yerleri ceride-i kuzâtdan hakk ile iktifâ olunmayub haklarından gelinmek hususlarını Rum ili ve Anadolu kuzâtına ve sâir lâzım gelenlere tenbih ü te'kide mübaderet ve bu hususa halefen an selef Rum ili ve Anadolu sadrı bulunanlar tarafından aled-devâm i'tinâ ve nezâret olunmak deyi gayet

[1] Cevdet Tarihi, c. IV, s. 289 — 291. Bu müşavere meclisinin gündeminde sulh meselesi de varken bu maddenin Selim III. ün arzusuyla çıkarıldığı Cevdet Tarihi'nde yazılıdır.

ziyâdeye virilmemek ve alınmâmak hususı Der-i Aliyyemde karar-gîr olmağla voyvadalar ve mültezimler a'sâr-i şer'iyye ve rusûmât-i kanûniyyeden maâdâ zulmen reâyâdan bir akça almamak ve bu nizamdan evvel ziyâdeye ilzâm iden mültezimler nizâmı takribi (aynen) ile bizler mukaddem iltizâm itmekle zarar itdik dirler ise zararlarını reâyâdan çıkarmak kaydine düşmeyüb a'sâr ve rüsûmâtdan makbûzlarını virdikleri bedel-i iltizâmdan fûrû-nihâde idüb maâdâ zarar-i sahîhlerini eshâb-i mukataâtdan taleb ve ahz itmek ve zîamat ve timar dahi buna kıyâs olunmak ve mübâyaa müretteb olan mahallerden aynı alınmak lâzım iken ba'zı mahaller gerek Der-i Aliyyemden ve gerek mübâyaaacılar taraflarından bedele kat' olunmak bir müddetden berü âdet gibi olub bu keyfiyet dahi fukarâya bir biri üzerine gadri mûcib olmağla fîmâ-ba'd mübayaât aynen tahsîl olunub bir akça bedel alınmamak ve vezn ü keyl hususunda fukarâya gadr olunmamak ve bedel-i mübâyaaaları ba'zı mukataâta merbût ve muayyen olan mahallerin dahi merbûtiyetleri kaydı terkîn ve sâir mübâyası misillü tanzîm alunmak üzere olmağla fîmâ-ba'd hilâfi hareket iden mübâyaaacıların haklarından gelinmek ve f'il-asl ba'zı kurânın muâfiyyeti hizmet mukabelesinde iken bir müddetden berü hizmet mukabelesinde olmayarak birer takrîb tekâlifden muâf olub hisse-i tekâlifleri âhar kazâlara tahmîl ve fukarâya gadr olduğundan rahmen l'ir-reâyâ o makule hizmet mukabili kadîm olmayub muâfiyyetleri muhdes olan mahallerin muâfiyyetleri ref' için kuyûdâtı ihrâc olunmak üzere olub ve ref' olunan mahallere evâmîr-i şerîfem irsâl olunacağı ve sahîh tekâlif-i seferiyyede muâf ve gayr-i muâf mecmû kazâlar dâhil idüğü zâhir olmağla işbu şerâit vesîlesiyle mürettebât-i seferiyyeye kat'an halel tetarruk itmemek ve sefer için matlûb olan mühîmmât ve zahîre bir müddetden berü bir kimesneye maktuan virilüb fukarâdan iki katı tahsîl ve a'yân ve kuzât beyinlerinde taksîm ve noksan beha ile sonradan ameale yaramaz makulesinden tedârük ve bu vechile mürettebât-i seferiyye halel-pezîr ve hem fukarâ mutazarrır oldukları tahkîk olunmağla ba'd el-yevm bu misillü hareket bir mahalde mesmû' olmamak ve haber alınur ise cesâret idenin bilâ-imhâl hakından gelinmek ve reâyânın bir iztrabları dahi cizyeden olmak mülâbesesiyle iki yüz dört (1790-1791) senesi cizyeleri der-uhde olunmuş olmağla vakit olmadığından bi-mennihi iki yüz beş (1791-1792) senesinde nizâmı virilmek ve balâlâda mastûr nizamın istkrâriyçün taraf taraf tebdil ta'yini ile teharri veecessüden hâlî olunmıyacağından başka vakit vakit mehâkim sicillâtı Der-i Aliyyeme getürdilüb nazar ve nizâmın hilâfi mâdde bulunduğ gibi her kimin vaktinde olmuş ise hakından gelinmek ve virilen nizâma muhâlif hareket idenlerin haklarında

bir dürlü afv ü iğmaz mutasavver olmayub bilâ-imhal cezâları icrâ olunmak ve lâkin bu behâne ile mühimmât-i seferiyye ta'til olunmamak husûsâtını hâvi gayet mufassal ve müekkid emirler neşr olundu [1]

Azl-i Kapudân-i deryâ Gazi Hasan Paşa ve nasb-i Hüseyin Paşa

On beş seneden mütecâviz Kapudan-i deryâ olub ve geçen sene Özü ve Kalbırn (Kılburun olacak) vak'alarında donanma-yı humayûnun nisfi dereceleri belâ-yi sû-i tedbîri ile dûcâr-i hasâret-i uz mâ olmağla bir maslâhata muvaffak olamayub avdet iden Hasan Paşanın kapudanlıktan azli ve âharın nasbı derece-i vücûba resîde olduğu Padişâh-i kârâgâh Hazretlerinin meczûm-i humayunları olmağla binâan aleyh bâ-emr-i âli müşâr ün ileyh Bâb-i Âsafîye da'vet olunub düş-i gayret-pûşuna Özü cânibi Ser-askerliği unvaniyle serâser kürk ilbas ü iksa ve mükemmel dâiresiyle çend-rûz tarafında (zarfında olacak) savb-i me'mûresine azîmet itmesi matlûb-i pâdişâh-i devrân olduğu gûş-i hûşine ilka olunub yerine halen kapudâne-i humayûn kapudanı olub umûr-i bahrde kendüsinden merâm üzere hizmet ve sadâkat me'mûl olan Giridli Hüseyin kapudan dahi akîb-i müşâr ün-ileyhde Paşa kapısına getirilüb ibtidâ kendüye Rum ili pâyesiyle rütbe-i mîr-i mîrânî ve ba'dehu derya kapudanlığı tevcih olunub bir sev b bol yenlü sammur kürk ve üzerine serâser hil'at ilbâs ve takımla iskeleye ve andan Tersâne-i Âmireye irsâl olunub ancak böyle azîm cem'iyetlü donanma-yı humayûn ile nâmzed-i muhârebe-i cesîme olan kapudân-i deryanın vezâretle gönderilmesi lâzime-i şân-i Devlet-i Aliyyeden olmağla çend rûz mürûrundan ihrâc-i donanma-yı humayûndan mukaddem rütbe-i valâ-yi vezâret ihsâ buyurılıub silk-i vüzerâya idhâli ve selefi müşâr ün-ileyhin bir kadem akdem savb-i maksûde azîmeti hususunda kemâl-i isti'câl kılındı. [2]

Katl-i Ahmed Nazîf Efendi

Maktul Hacı Selim'in büyük oğlu olub ordu-yi humayûnda hâlen kethüdâ-yi Sadr-i Âli bulunan Ahmed Nazîf Efendi ve biraderi Emîn Efendinin dahi Der-i Aliyyeye ihzarları için ordu-yi humayûna haseki

[1] Bu emir hakkında da Cevdet Tarihi, c. IV, s. 292 de malûmat verilmiştir. Cevdet Tarihi'ndeki bu bilgiler, bazı kısımlarında, Teşrifatî Naim efendinin eserine aynen tetabuk etmektedir.

[2] Gazi Hasan Paşanın azli meselesi, Cevdet Tarihi, c. IV, s. 274-276 da etrafiyle incelenmiştir. Kendisinin azlolunmasının «teceddüd-i saltanat hasebiyle icâbât-i asriyyeden olub ancak zâhîrde bazı esbaba isnad olunmuş» olmasından ileri geldiği bildirilmektedir.

Cevdet Tarihi, c. IV, s. 276.

gönderilüb ikisi dahi Edirne'ye getirüldükde ber-müceb-i emr-i Âli birkaç gün bostancıbaşı mahbesinde ibkadan sonra yine Der-i Aliyye'ye getirülüb kendi hânelerine mahbûsen vaz' ve hâl-i hayatlarında mâlik oldukları emvâl ü eşyâ ve nukudları cânib-i mîrîden ahz ve zıştî-i a'mâl-i sinelerini (seyyieleri olacak) mir'ât-i mücâzât-i âlemde gereği gibi müşahêdeden sonra ramazan-i şerîfin yigirmi altıncı [1] gicesi keennehu ba'zı hnsus müzâkeresiyçün iktizâ itmek sûretinde ba'd el-işâ Bâb-ı Asafîden da'vet olundukda varan âdeme Paşa Hazretlerine selâm idin Şimdi pek bî-tâblıgım vardır Ba'd el-îd mülâkat ideriz deyü cevâb idicek tekrar şimdi buyursunlar Maslâhat-i lâzime zuhûr itmişdir dinildikde nâ-çâr süvâr ve Bâb-i Âlînin ard kapusuna gelüb dühûl murâd eyledikde bostanîler oda başısı müterakkib olmağla ruhsat virmeyüb bizde müsâferetle me'muruz diyerek alub Soğukçeşme kapusından içerüye idhâl ve âmâde olan Bostancıbaşı Ağaya isâl eylediler Ol dahi kapu arasında habsiniz fermân olunmuşdur deyüb mahall-i mezbûre geldikde işâret olunub cellâdlar kârını tamam ve irtesi ser-i maktûu Bâb-i Humayûna vaz' olunmağla terhîb-i enâm kılındı Mukaddema pederi katlinde validesi haseki ağa mehbesine virilmiş olmağla bu def'a dahi kendi hazînesi ve mühürdar namına olan âdemleri Başbakı kolu Ağada mahbûs iken anlar dahi Enderun-i humayûna bostancılara virilüb ve biraderi Emîn Efendi Başbakı kolu Ağada ibka olunub mumaileyhin peder ve biraderine teşrîk olunacak cünhası ve anlara müşâbih istilâ-yi âmmeye liyâkati olmadığından çend rûz mürûrunda sebîli tahliye kılındı [2]

**Asâr-i ragbet-i padişah-i enâm
be-esbâb ü edevât-i ssferiyye**

Padişâh-i kahraman-nihâd Hazretleri Dâvud Paşa sarayının ta'mîr ü termîmine azîm ihtimâmlar idüb kamâl-i gayret-i şahânelerinden nâşi esna-yi muharebede isti'mâl olunacak edevât-i ceng ü sitize dâir âlât ve sanayî-i cedîde ihtirâna ve pesmânde-i ukde-i nisyân olan i'tibâr-i ta'lîm-i tîr ü keman hususlarına b'in-nefs mübaşeretle icra-yi sünnet ve ez-kadîm nazargâh-i kemankeşân-i guzât-i islâm olan Tekye-i Meydan-i tîr harab ü viran olmuş iken müceddeden ta'mir ve bina ve âyîn-i sahabe-i kirâmı ihyâ ve cümle ibâd ullahı esbâb-i gazâ vü cihâda teşvîk u igrâ buyurdular. [3]

[1] Cevdet Tarihi, c. IV, s. 270 te yirmi yedinci gece olduğu yazılıdır.

[2] Cevdet Tarihi, c. IV, s. 270 te Ahmed Nazîf'in idamı hakkında malûmat vardır. Bu bilgiler birkaç kelime farkı ile bu esere tatabuk etmektedir,

[3] Cevdet Tarihi, c. IV, s. 265 te bu hususta malûmat vardır.

Tebdîl-i ser-bostaniyân-i Edirne

Edirne bostancı başısının zabt ü rabt-i etraf ü enhâda adem-i iktidarı mesmû'-i padişâh-i devran olmağla Bostancıbaşılık sabıkı Ali Beğ tevcîh olundu.

Nasb-i kethâda-yi Emîne Sultan aliyet üş-şân

Hüdavendâr-i [1] merhum hazretlerinin kerime-i muhteremelerinden ismetlü Emîne sultan aliyet üş-şân hazretlerine dergâh-i âlî kapucubaşlarından Râtib Ahmet Paşa zade Nâşid İbrahim Beğ [2] bâ-emr-i humayûn kethüda nasb ü ta'yin buyurıldı

Nasb-i mütesellim-i Kutahiyye (Kütahya) ve zikr ü tafsîl-i ba'z-i keyfiyet-i Anotoli

Ayâlet-i Anadolu cesîm bir memleket olub sefer-i humayûn takrîbi vüzerâ-yi izâmdan hâli olduğundan ayaletin zabt ü rabtına ve geşt ü güzâr iden yaramaz ve eşkiyanın men' ü def'ine ve tekâlif-i sahîha tahsiline ve asâkirin vakt ü zamaniyle sevk ü tahrikine kâdir bir mütesellim dahi nasb olunmayub ibtidâ-yi seferden cülûs-i humayûn vukuûnadek bir buçuk sene zarfında on beşden mütecâviz mütesellim gönderilüb her biri güci yetdüğü mikdârı tahrîb-i dâr ü diyârda kusûr itmediler Ezcümle Tekeli Deli Bekir nâm şakî-i bed-nihâda iki tuğ virildiği hayret-dih-i erbâb-i ukul iken Kütahiyye gibi makarr-i ehl-i itâat olan bir şehri-nâzenîni yed-i tegallübüne teslim ve iki bin Teke levendiyle gelüb ikametini tevcîz ve keennehu Mütesellim olmak üzere ibâd üllaha taslîf eylediler Derûn ü bîrûn-i şehri zulmle harâb ve niçe ma'mûreleri aşiyân-i bûm ü gurâb itdikden sonra bir gice bağıteten memleketine firâr itdi Ba'dehu yine merkumun çıraklarından Mehmed Çavuş nâm bir oğlanı iki def'a Mütesellim idüb andan başka niçe mechul ül-hâl eşhâsa bey'-i men yezîd ile virilüb asıl vâli-i memlekt olacak vezîr her kim ise Müteselliminin nâmını istimâ' itmeden taraf-i âhardan biri dahi nasb olunub bu siyâk üzere valinin mansıbı hâtırı gibi viran ve kendüye bir fâidesi olmadığından gayri fukarâ ve zuafânın feryâdları resîde-i çarh-i gerdan olmuş iken bir mu'tedil kimesneyi sevk u ta'rif ve bu makule hâlâtı rikâb-i müstetâba olduğu gibi tavsif ile mezâlimi tahfife kimsenin kudreti yoğ idi Lâkin padişâh-i adl-arâ hazretlerinin bereket-i cülûs-i humayûnla-riyle âmme-i âlem nâil-i fevz ü felâh olub her amanâtın ehli ve her makamın recülü mahallinde istihdâm olunmak muktezâ-yi şân-i âdetlerinden

[1] Hudavendigâr olacak.

[2] Namık Kemal'in dedesinin kardeşi.

olmagın atık kapıcı başılardan Kütahyeli Seyyid Abbas Ağa mücerrebül-
etvâr ve kâr-güzâr olduğundan şürût-i adl ü dad ile Ayâlet-i Anatoli
kaimmakamı nasb ü ta'yin ve sairî gibi zulme cüret ider ise hakkından
gelineceği kendüye telkîn kılındı.

**Teşrif-i padişah-i devran bâ- Sultanân-i
aliyyet üş-şân**

Padişâh-i âlem-penah hazretleri kemâl-i fütüvvet-i şahânelerinden
nâşi de'b-i salâtın-i izam üzere hemşiregân-i ismet-nişanları iffetlü sulta-
nan-i aliyyet üş sân hazarâtının sarayhâ-yi cennet-âsâlarını birer def'a
takımı-i mülâkâne ile teşrif ve havatir-i aliyyelerin tatyib ve taltif idüb
beher hafta cum'a selâmlıklarından sonra şân-i hüsrevâneye lâyük vecchi-
le amâde buyurulan ziyafet i mülükâneye saye-endaz-i şevket ü iclâl
buyrulub âhır-i cum'a-i şa'ban ül-muazzamda üçünü dahi itmam buyurdılar

Men' ü yasag-i elbise-i muhdese

Birkaç eyyamdan berü ba'zı süfehâ-yi etba' dürlü dürlü kasîr ülk-ame
kebîr ül-hacm kaüklar ve altun tükmele (dügme) peyda idüb ve elbise
ve kaftanlarını refte refte zenâne teşbik iderek her biri bir vadiye gidüb
egerçik mehabîb-i sâde-ruyân her hangi hey'ete girse elmas-i müşa'sa'
gibi dürahşân ve her ne kadar ganc ü delâl itse onlara şâyan çesban
olmağla ne hal ise karîn-i afv olur diyelim Lâkin etba' namına bir alay
(Bir kelîme okunamadı) köhne-i devran kıyafetlerine avret gibi çehe düzen
virüb rîzan-i âb-i rûy-i merdan ve ondan maada nesarâ taifesi dürlü dürlü
nevzuhûr kalbaklar (kalpak) ve bilâ munasebetin sarı mest ve papuşlar
geyüb havf-i siyaset ber-teraf olmağla ifrat itmeğe başlamışlar idi Cüm-
lesi padişah-i âlem efendimizin manzûr-i humayûnları oldukda nem' ü
def'ini emr ü ferman buyurmalarıyle fîmaba'd etba' makulesi zikr olunan
elbise ve kıyafetden men' ve kefer ve yehûd kisve-i mahsûse-i kadîme-
lerini geyüb resm-i kadîmden tecavüz itmemeleri babında azîm tenbih
ve te'kid olundu Hattâ birkaç hafta sonra padişâh-i âlem hazretleri
Ortaköy'den tebdil-i câme güzâr iderler iken hilâf-i emr-i âli kıyafetle
bir yehudiye tesadüf itmeleriyle der-akab cezasını tertib ve sairini tehdid
ve terhib buyurdılar.

Vurûd-i peyâm-i sârre ez canib-i Bosna

Avâhir-i şa'ban-i şerifde Bosna'dan tahrirat gelüb intiha-yi serhad-
dât-i Bosna'dan olan Istroviçe nam kapudanlık sınırundan Nemçe tarafına

{Arkası var}